

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko Urria-ren
4ⁿEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Urria-ren
4ⁿ

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tenderia) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

IRUNGO EUSKAL JAIK

Gure egunoroko zereguñak Bilbon loturik euki gaitue, ta ezin izan gara joan, damu andiaz, Bidasoaren ertzeko uri-entzute andikora.

Albistariakandik eta gure adiskide batzukandik jakin dogunagaz, labur bada bere, esan bear dogu Euskal jai orren ganean zerbait IBAIZABAL-en irakurlentzat.

Lenengo egunean, 26-an, eguin zan abere batzaldia, ta ikusi zan, Guipuzkoako Diputazioak aspaldion arazo onetan aritzen daben ardurea ezala alperrekoa, bada urtean-urtean abere edo ganadu ederragoak aurkeztuten ditue probintziako alde guztietatik. Aurten Bizkaiko ta Arabako Diputazioak bere eroan ditue abere ta luguintzako gauzak Irun-era. Zer ikasi asko dauke onek Guipuzkoako Diputazioagan.

Astelenean izan zan izkiralari edo eskritoreari sariak emotea, euskeraz obeto irakurri ta eskribidutera aurkeztu dabeenen indar-neurtzea, tanbolinterru ta orfeoien batzaldia, ta Donostiako Euskal-itz jostaldien Batzarra.

Izkribaitzellen sariak nortzuk jaso zituen esanda daukagu lendik. Euskeraz irakurri ta eskribidutera aurkeztu zirean 40 neska-mutill 15 urtetik beerakoak, eta 15 urtetik 30 urterakoak batzuen batzuk.

Tanbolinterruak jo bear zituen Gorrochategui-ren Zortziko bat eta Lizarriturri-ren *Ariñ-ariñ* bat. *Zortzikora* sartu zirean Alegria, Zumaia, Zumárraga, Errenteria ta Zarausko tanbolinterruak; irabazi eben lenengo saria Errenterikoak, bigarrena Zumarragakoak. *Ariñ-ariñ*era, Zumaia, Zumárraga, Zaraus, Pasaia San Pedro, ta Errenterikoak, iraba-

zirik lenengo saria Zumarragakoak, aldera (*accésit*) Zumaia-koak, eta aipamen onragarria Errenterikoak.

Orfeoia zirean bi, Tolosa ta Errenterikoak; biak izan zirean bardin sariak. Gueroago kantau eben San Juan plazan orfeoi onek; Tolosakoak *Guere Izkuntza* ta *Sorguin-dantza* (1) ta Errenterikoak *Illunabarra*.

Orfeoia kantaten eben artean San Juan plazan, ospatu eban Donostiako Euskal-itz jostaldien Batzarrek bere jaiak. Pavia jaunak aurkeztu zituan itz eguilleak, eta aurrenengo asi zan Laffite jaunak, zeinek irakurri eban euskeraz diosal edo agur bat Bidasoatik emendiko ta anditiko euskaldunak.

Onen ondoren irakurri eban erderaz *discurso* bat Arturo Kanpion jaunak, eta guero jagui zan Azkue abadea ta euskeraz berba eguin eban guipuzkoarrez sutsu ta gogor Euskerearen alde. An egon zan batek esan deusku, euskerea entzuteran, jentea bere jarlekuetatik jasoten zala.

Jaun bi onek adierazo eben Euskerea zala Euskalerrian ardurarik andienagaz gorde bear guendukeana.

Martitzen 29-garrenean eguin zan eskola-mutikoen jaiak, suzko errubedak eta beste gauzaren batzuk.

Zorionean jarraituko alda Guipuzkoak onetarik batzaldia eguiten Euskalerriaren onerako, ta Bizkaia-aren erakusmenerako; ia emen bere asten direan nozbait beste aibeste eguiten.

(1) Donostiako albistari baten diño au, baiña eztau ipinten *Guere Izkuntza* ta *Sorguin-dantza*; *Gari-izkuntza* ta *Joaquin-dantza* ipinten dau, ta gure orrehian erratuta, bada eztozu entzun sekulan Gariaren izkuntzarik, eta Joakín-ik asko dantzatu arren mundu onetan, Joakínentzako bakarrik dan dantzarik eztozu ezututen.

KURUTZUAREN BEDEINKAZIÑOKO EGUNEAN

GORBEIA GANERAKO GOGORAZIÑO BATZUK,
BERTSOETAN

*Enon eta zabaldu
Eguin frutua,
Adoretan zaitugu
Kurutze santua.*

Odolez nazalako oso euskalduna, Gogoraziño batzuk jatoriaz burura, Gorbeia gañetik gaur zeintzuk deitu gura Neukez eta jo! banintz berba zoliduna Beietan dagozanak dearrok entzunda Ipiñi daien onuntz belarria zurra.

Ekatzuez choriak gaur chio gozuak, Usoak urrueta leun ta ezitzuak, Ekatzuz ichasoa orroa sendoak, Odeiak burundara bildugarrizkoak, Nai dot izan daitezan danetarakoak, Nire aotik urten nai daben bersoak.

Baña obeto lagun daiztala Zeruak, Orreen doiak emonak dira Jaungoikua, Danok eguin zituan beraren eskuak, Ichasoa, chori, uso, lur, achi ta basuak, Aise, odei, justuri (1), gizon ta alingueruak, Zeinek barrik eguingo ebazan zeruak?

Jauna, auspeztuten naz gois eta gabean Zure eguin ederra beguiratutean, Baña, naibaguetuten guizona ikustean Arrotuta jaguirik bere ezer ezean,

(1) Justuria: Trumofa.

¿Zer da eguin koskor au bizitzan lurrean, Zuk zeure eskuagaz ez lagundutean?

Zure laguntzaz Jauna, nire ezarriak Esango aldaun emen berba eregiak, Nai dodaz bada kantau Erriko gloriak; Entzun eguidazue euskaldun anaiak, Izan dakizuezan gomutagarriak.

Euskaldun jaiak guñan ta euskaldun azi, Euskeraz euskulako amak erakutsi. Euskera laztan maite zabiliz gugaz beti, Euskera ill ezker ez dogu nai bizi, Baña, lenago illo gara Jesus gaiti, Bera ill eguin zalako lenago gugaitik.

Maite zaitugu lenen Gizon Jaungoikua, Laztanduten dogula zure Lauburua, Urrengo mallan gero lagun urrekua, Baita jaiak guñan lur eta lekua, Au dalako gauza bat on ta bidezkoa. Izan gura espada erritar gaiztoa.

Maitetuten zaitugu Jaungoiko Erostea, Gomutetan pasaiño zure eskergea, Goisetik ein badogu onako bidea, Artu arren igoten andia nekea, Zure amodioak jo! Jesus maitea! Igo aragun dousku aidats ain luzea.

¡O! Kurutze ederra ona igotean Zurtu gara, ain andi zu billatutean, Ogeta-amairu metro badoz luzean, Ezautu dogu dala Jesusak lurrean, Beste aibeste urte araguitutean Ebazalako eguin guizonen artean. Ze asmo ederra zan izan gauza ori, Zerutik norbaiteri jakona etorri, Datorrelako oso arira berori, Chalo bat eiten deusat emendik jaun orri, Baita eguintza onen zuzentzaleari, Amaitu dabelako guztia egogui.

Baña, goazen aurrera aldasun arloan Goazen mallarik-malla, ez launan beingoan Berbazko lora sorta bat daukat buruan, Jarri nai dot bakocha malla adiutuan, Belarrira ots ona daguien soñuan, Euren tande aldu oi jaken orduan. Bai, iruleak bere guerrian gorua Dakar aren buruan jarrita amulua, Baña, zelan ipiñi nik dodan kirrua, Aria nai neuke eguin seda antzekoa, Meia, leuna erbatz ta tronpil bagakoa, Luze barriz lurretik Zerurañokua.

Bizkaia gozan badau beti zoriona, Da euki dabelako Guernikako Arbola, Zein dan bedeinkatua deituten jakona, Jaso espaleu baña Kurutze bat gora, ¿Non bera eguingo zan orren illeskorra? ¿Zetatik izan eskur ain onak emona?

Ogueigarren guizaldi Kurutzearena, Bizi dakigun zure gomuta ederra, Gorbeia gaur gara igo-ikustera, Kurutzeako bandera Jesueristorena, Ikusirikoetan zein dan andiena, Bizkaia ta Arabak eregui dabena. Kurutzearena da Euskaldun Erria, Fedea daukalako kristiñau garbia, Beragaitik emongo nok leuken bizia, Jesus izan zalako kurutzan josia, Euskaldunak gaur nori deusan zor andia, Gorputz, arimea ta dankan on guztia.

Nai leukie gaiztoak mundutik kentzea, Ainbeste guizalidun gure estandarte, Arbola bedeinkatu parerik baguea, Izan zara ta izango ill arte gurea, Zarealako Jesu-kristoren guillzea, Zeugaz edeguiteko Zeruko atea.

Dontsu au gaitik ziran gure alderdiak, Siniste santuz zeintzuk zirean biziak; Alan eukezan legue zoriongarriak, Non ez eban topetan inoz erejiak, Lekurik loituteko euskaldun gloriak Zeintzuk ziran badakiz gaur mundu guztiak.

Kurutzeagaz ill zan Arech zar maitea, Kurutzeduna dogu Guernikan semea, Kurutzedun badogu beti Arborea, Ez da sekula illo asaben fedea; Alperrik infernuak beti ein guerrea, Azkenorako goia dalako gurea.

Garbiro ezagan da asaba maiteak Bizi ta ill ziralako kurutze zaleak, Osterantzean, ¿nondik doguz goi ta beiak Anchiñetatik emen kurutze beteak? ¿Ta baldin ezipagara gu euren semeak Esan begui Gorbeia zure kurutzeak?

¡O! tantai guztiz altu eta eskerguea! Gloriarako zara gure igobidea, Oña lurrean eta zeruan puntea Dozula, dirudizu zuk eskillarea, Jakobek ikusia baño askoz ohea, A zan aingueruena, zu barriz gurea. ¡O! Arbola santua dinguilizka euki Zenduna gure Ona iru untzetati, Gacha sartu bajakun arbola bateti Osasuna zugandik dator Jesus gaiti, Agaitik zure frutak jan nai gueunkez beti, Betiko osasuna al daigun jarichi.

Zugatz frutaz garratza, usainez gozoa, Zure garauna oi da beti mirrazkoa, Nok ale orri artu leikeon gustoa, Arren, eguin gaguizuz Jesus Guizondua, Mirra zale, ichirik ezti lurrezkoa, Beti zu zifalako mirraz mantendua. ¡O! Abo kristiñanen pozgarri bakarra, Erechiten zachataz or portuko garra, Ichasoa elduten jakunean gaba, ¿Ezkara zuzenduko bertatik zugana? ¿Gure illunpetako zuzia bazara?

Gorbeian gaur aguertzen zarean izarra, Eguzkiak biguntzen dau arguizagui, Negarretan ur eguin edurra zein leia, Poztu gueisoa eta pobre errukarria, ¿Zer daiezu zuk eguin kurutze andia, Erakutsi besterik bide bat garbia, Garoazana artzera betiko gloria?

Bai, orratza darraiko beti imanari, Ogui oske legueche umea amiari, ¿Eta non nai ez izan guk kurutzeari, Bertan ill zana bada guretzako ogui, Edari eta gueisio danen osagarri, Maisu, lagun, bizitza, bide eta argui?

Beintzat emoten dogu Gorbeian berbea Beti maitetuteko gure kurutzea, Bera Golgotaraño pozik jasotea, Odolaz bear bada baita gorritzea, Bertan dogula emoten gueure bizitza, Serbitzearen leial Jesus Erreguea.

Mats parreak elduten deusa egurrari Ontz erroz ugariak bardin ormeari Gure besoak gura deutse kurutz orri ¡O! balira ori ta eurok galda gori Batzandu eguiteko guztiok berorri Soltau baño gueiogo daiezan ebagui.

Ator Mundu arro ta aragui uzua
Ator i irugarren infernu sutsua
Eskuan bajoagu ain arma altsua
Jesusek ichiriko Kurutze Santua
Iru arerioai ausirik burua
Gorbeian kantau daigun garaipen osua.

Agur ichas-ligoia beti urrumaka
San Pedroen ontzia iruntsi guraka
Emeretzi eunkitan derautsak adarka
Ekin aurrera bere nai badok ipdarka
Baña garaitu бага joan dok amaika
Betiko garretara ja ze zorigacha.

Bestela non zare gaur non zare Neronak
Non Dezioak eta Dioklezianoak
Non Arrio, Kalbino, eta Luterok
Non az Bolter non dituk ire ingurukoak
Munduz bat iraungo Job Aita Santuak
Ezit leyalako uts Kristok aginduak.

Entzutetsuak zare Ararat ta Sinai,
Oreb, Tabor, Golgota, jo! zuek bere bai,
Gorbeyare izan dedin aurrera nai
Geunke, izan dalako Kurutze onen gai,
Nok dihoten emendik euskal erri danai,
Belarriak isteko gaurko maisu charrai.

Erdu gure guizaldi fede guichiduna,
Zatoz, eta ikusi zer dan euskelduna,
Erdu gaur Gorbeiar gendulako gura
Lauburugaz apaindu beronen gallurra,
Emendik Kerizpetu dayan Euskal-lurra,
Mundu guztian dana Fedez ezaguna.

Araba ta Bizkaya Lauburu Santua
Besapean artuizuz, zaindu Guipuzkoa,
Emengo Naparroa ta goissaldekoa,
Lapurdi eta bardin baita Zuberoa,
Zaspi seme galantok euren gurasua,
Dabeeleko Euskera Adanek sortua.

Bai, Euskera da ustez urte geienduna,
Nogandik dogun ziur guk semetasuna,
Nori bear deusagun izan naitasuna,
Fedez, berbaz, ekanduz, lege, aldoguna
Einda urrinduteko erdalduntasuna
Gozau daian Euskerak lengo osasuna.

Baño, ¿non zare bere ume ain doutsuak
Lege zar on euskaldun ta jaungoikozkuak?
Mendiok sutik dagoz, zuek lurpetuak,
Charrago, gomutatik bere urrinduak,
¿Ain andi ete dira euskal pekatuak,
Emen egin diranak erderaz nastuak?

Baño, gauza bat nai dot nik esan egia,
Beti onak daukala ezin ikussia,
Ezpabere Kaini ipini beguia,
Ea Abeli beutsan arek inbidia,
¿Bestela zeiniek ichi guisajo andia
Eban bizitza бага lurrera ezarria?

Anai iltzalla zeken, Kaini char andia,
Erri askochok dauka zure irudia,
Inbidiadun etzan inoz gure Erria,
¿Baño berea zaintzen naiz izan zolia,
Ama bat beti ez da arduraz andia,
Jagoteko umeai dagoken guztia?

¡O! Ama zarren zarrez makurtu egiña
¡Euskera urteen urtez zardendu eziña!
Jaungoiko Egiagan ipinirik oiña,
Legegintzan zinean ain asko jakina,
¿Zein Erri zan, zein Erri, orretan zu aña?
¿Zeiniek, zelan, noz ta non artu entsun gaiña?

Israel Euskaldun au Kurutze Santua,
Adoretan dagotzu belanikotua,
Mirariturik dozu beguira Zerua,
Zeiniek gaur jantzi daben urdiña mantua,
Ondreta arren ondo zure jai doutsua,
Euskal-Errian inoz ez ezagutua.

Emen isten zaitugu Lauburu maitea,
Utsik, soillik, issillik ze bakartadia!
Baño chori politak zuen ardurea,
Izango alda arren, berau zaindutea,
Eskerrak egunero pozik kantetea,
Jagui ta etzatean izar Erreguea.

¡O! izarren Erregue, zuk bai, Eguzkia,
Goissen Lauburu oni zuzendu beguia,
Artu duguizun pozik zeure abegua,
Edo egun onaren agur pozgarria,
Gabera arte ikusten deusula arpeguia,
Izan dakion jargoi (1) egogui Gorbeia.

Baita izar ederrak zuek arratsetan
Beguioak sarri josi Lauburu onetan,
Non zuen Eguillea egon zan minetan
Adorau noizean bein beraren gomutan,

Lenengo banderatzat zein daben altzetan,
Aingueruak gorengo berau zeruetan.

Azkenez zu Gorbeia etzaiten arren, jausi,
Mundua mundu buru zarra zutik euki,
Gorputz indartsu ori zarden gorde beti,
Tontor orretan dedin kurutz ori bizi,
Zein nai dogun adorau guk errietati,
Bedeinkatu guguizan berorrek emeti.

¡Agur! salbaziñoko gure Ankorea,
¡Agur! jo! Gorbeia gure estandarte,
Eskuan zaitugula Kurutze maitea,
Zuri laztan eguiñaz azken arnasea,
Euskaldun danok gura guenneke emotea.
Eta zure gañetik Zerura igotea.

FELIPE ARRESE TA BEITIA.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Euskeraz azi ta erderaz bizi

I

—Tilin, tilin, tin, tin, tiin....

—¿Quien?

—Josiñizio.

—Aurrera, aurrera, aspaldiko Josiñizio: ¿zer berri on dakartzu Bilbora?

—Ara Katalin, etorri-bearbatnuen, da zure amak esan dit jakiteko zu nola zauden.

—Oso ondo, eziñ obeki, nagusi-eeheko andreak oso onak, *religio-soak*, soldata illean bost *duro*, jantzi beren kontura, *propinak* ere ondocho, ta oso oso ondo.

—Atseguin det ba, eta amak ere poz artuko du. Beguira, aurreko eliz orretan ¿mezarik ote degu orain?

—Baliteke....benturaz....eztakit....bainu iguizona! gaur eztezu mez-eguna.

—Badakit; bainu al izan ezkerro beti entzun oi det egunian mezacho bat, eta uste det zuk ere, eliza ain urrian eta nagusi ain onak izanik, entzungo dezula egunero mezacho bat guchienez.

—Ez ba egunero ere, zergatik gure nagusia oso jakintsua da, eta esan oi du: *Obligación antaske debosión*.

—Jakintsua izatea ez da naikoa, eguintsua nai litzake. *Olbidasion*...on...on...ona izan diteke, bainu *akordasion* ez det uste batere charragoa dala.

—Ez guizona; zuek baserritarrok, tautik eztakizute erderaz, eta orra zer dagoan: *entenditu* eziñ.

—¿Zer esan nai du ba erderakada orrek?

—*Obligazioa* dala lenago *debozioa* bainu.

—Biak ere eztet uste charrak izango diranik bata bestearen ondorean. Bazkari onaren ondoren ¿kaperik beinere artu dezue?

—Egunero-egunero, *ya lo creo*.

—¿Eztizu kalterik eguiñ izan?

—*Al contrario*, bazkaria *dijeritzeko* asko laguntzen du.

—¿Eta kapea *obligaziozkoa* da?

—Ez bainu aren *hostua* ura artzen bear dan denbora gora-bera; nola on eguiten didan, artu eguiten det.

—Mezacho bat entzuten bear dan denbora eta orren nekea gora-bera, on eguingo dizu entzuteak egunero,

ta entzun ezazu, zure lan da joan-etorri guztietan Jaungoikoak lagundu deguizun.

—Arrazoi dezue, eta ezta gaizki esana.

—Bainu entzuten ezpadezu, izango da gaizki eguiña.

—Ara, ¿badakizu? Jai-egunetan, bein-pein arako funtzio aundiren bat sermoiarekin ta ala danian, ondocho jantzita, meza osoa beti entzungo ezpadezu ere, zati oncho bat ondo entzun jori bail jondo entzun!...

—¿Eta zer arraie? ¿Eztakizu igande ta beste jaietan meza osoa, oso osoa entzuteko *obligazioa* dezunik?

—Ara, ez berotu, ez aserratu Josiñizio. Esan dizudan bezela, gure nagusi au oso jakintzua da, ta esan oi du, obe dala erdi bat ondo eguitea oso bat gaizki bainu.

—Esan dizut nik ere eztala asko jakintsua izatea, baizik eguintsua izan bear dala. Esaten dizut ere obe dala guzia ondo eguitea erdia bainu; eta batez ere esaten dizut, zuei ondoen legokizuea eztala *olbidasion* baizik *akordasion*, *akordasion*, *dotriña kristiana* *aprender lesion*, *sino kondensasion*!

—¿Guizona! *Misionero* bat dirudizu.

—*Misionero* izan bearrik ezta eguia esateko. Nagusi echekoandreak ain onak eta ain erlijiosoak dirala, ¿ta jaietan meza osoa entzun gabe? Ziri ori lodiehoa da zuk uste bezin errezi niri sartzeko; bainu luze dijoakit eta banoa; zure amari esango diot dana dan bezela, eta or konpon. Agur.

—Agur ba, agur,

II

Joze Iniziok echetik irteeran, neskameari barreneko arrak aguinka eguiten zion, eta nagusiak galdetu zionean nor izan zan ain goizetiko ikuslea, neskameak beldurra alde batean utzi ta esan ziozkan gauz onek: Josiñizio Akiliñoren seme, Don Blasén maizterra zala; sermolaririk onenak bainu ere zer aundiagoa eguin ziola barrenen; eta aurrerakoan igandetan meza osoa entzun bear izango zuela, bestela bazijoala eche artatik.

Nagusiak farra eguin zion lenda-bizi, ta irugarren *mandamentua* neskameak aipatu zionean, aspaldi ontan *suprimitua* (euskaraz *uldu*) zegoela erantzun zion.

Orduan neskameak, nere ustez Josiñiziok berak bein egoki, esan zion irugarren mailla kendu ezkerro, zazpigarrena ere—ez ostu edo arrapatzea—aisa edo erreski uldu al izango zala.

Ezagutu zuen nagusiak, egui utsa apaingarri ta estalki gabea irten zala neskamearen ezpainetatik, eta erdi olguetan erdi benetan bere emazteari esan zion guzia. Emazteak senarra erotzat, chachutzat, eta *beato*-tzat artu zuen.

Isketa guzi auek erderazkoak izan ziran, da onegatik eztitugu emen erakutzi.

Urrengo egunean atsocho pizkor

bat zijean eche ontako mailletatikan gora ta guertatu zan orain esatera goazena.

III

—Tin, tin, tintintin, tirripititin, tin, tin, tin...

—*¡Ya voy!*... ¡oh ama! ¿non dabill? betor gora, ¿zer dio? betor... betor...

—Ez ene alaba, itzecho bi zuri esatera nator: Zortzi egun barru atoz echera.

—Bainu igo beza... betor... arren... nagusia ta echekoandrea...

—Esan det, agur.

VI

—Kas... kas... kas ¡Abe Maria!

—¿Bazatoz echera nere alaba?

—Etorri bear; bedorren gaur zortziko sermoia laburra bainu zorrotza izan zan da.

—Eta nik aditu nuena Josiñizion aotik luzea ta zorrotza bainu ere zorrotzagoa.

—Eztakit zergatik.

—Aditu ezazu bada. Zu joan zinan Bilbora erderaz ikastera. ¿Ikasi dezue?

—Oraindik denbora guchi nera-man da...

—Eta ala ere denbora guchi ortan ikasi dezue erderaz bizitzen, bainu ez erderaz mintzatzen. Zure erderazko izketa barregarria da, ta zure erderazko bizitza negargarria.

—Erderazko bizitza...

—Bai; erderazko bizitza da jaietan mezarik ezontzutea. Ori eztezu echean ikasia baizik erdaldunak erakutsia. ¿Ondo deritzozu gurasoak gauz on bat erakutsi ta umeak beste bat eguitea?

—Nik eztakit ba pekatu andi andirik eguin dedanik ere, orko...

—Zuk eguin dezun pekatua ezta besterik baizik *Euskeraz azi, ta erderaz bizi*.

P. M.

BERMIKO-ESKUIKAREAK

IBAIZABAL-en artezkari jauna.

Zure ta nire adiskide Tertaduna arrantzarako bere aparejuak largata Ichaso Baketsu-ko (1) urak austen joan zanetik ona Bermioko albista guichi ikusten da or zure albistari-chuan. Aspaldion egon naz urteteko neu, ta gaur noia charto nai ondo zer-edo-zer esatera, aurretik eskatuaz modu onean ipini daizuzala nire zirriborruak.

Domekan ikusiko zenduezan or Bermiotarrak peregrinaziñuan: lagun asko joan zan, batez bere gazteria. Mokoti emen ezpalego jente gueiago izango zan, bada neska-mutill pillo bat guertatu zan emen, pozik joan izango zireanak, bainu Mokotiagazkoa eukitearren... bakizu ba, askatik jaten dagoz eurok, edo askatik jateko ustea dauke ta... igarri leike.

Esango dozue zelan dan ori, Ama

(1) *Mar Pacifico*.

Birjiñiari istea Mokoti-gaitik... bada alanche da, badago emen jentea, Mokoti-ren *sur uztele* baiño beste Jaungoikorik eztaukana; uste dabena, bizirik badagoz eta eguneroko janaria eskuratuten badabe, ezteutsela zor Jaungoikoari ta bai Mokoti, sunda-tsuari.

Emen Aiuntamentuan euskerearen alde dagozan errejidoreak joan dira bakarrik peregrinaziñoan, erriko bandera ederragaz; gauza au Erriko-eehean tratau zanean, euskerearen kontrako errejidoreak esan eutsuen ze, gastua baiño besterik ezekarrela orrelango gauzak, eta gureak erantzun eutsen erriak ezeukala gasturik, bakochak bere poltzikotik gastauko ebala ta; eurak gura ebena zala joatea Erriaren izenean Ama Birjiñiaren oiñetara, ta ori bere ezeben gura besteak, eta botaziñora joango zan bai edo ez erabaguiteko, *Casa-Camiño* sartu ezpaltiz bitartean bere aldekoak issillduaz. ¡Guizonak! Begoñako Ama Birjiñiagana, ez nobera joateko, ezpada besteari, gura dabenari joaten isteko orrenbeste achaki... ¡presilio batera izan balitz! aituko guenduen, baiña...

Sur-Uztelagana peregrinaziño bat eguitea baiño eztauke eurok ¡bestelango charriok! Orain garbialdi bat eguin gura izan dabe, ta batu dabez liburu zikiñ charri baten Mokotiren surretako okaran-kandelak, Eperdikareak maketeritik ekarririko kapela-koipeztuaren koipeak, Ardao Maisuaren saragui-ñiak, eta ezin esan

leikezan beste charrikeri batzuk emengo jaunchu-kumak maketerriko uri andietako bazter-zulueta ikasirikoak, eta bota deutsue liburu ori Bermioko errien ganera, berau loituteko gogoaz; ta ori emengo *El Riojano* naikoa eztaukoan, ichuraz. Or joatsu, artezkari jauna, kartillachua, ia zer derichazun (2).

Nik esan notzan neure buruari:— Oinche bai garbitu izango dozak jente satz orren loikeriak. Baiña ezta alan, len baiño charriago dagoz... Mokotiren arpeguiko kirtenari beguiratutea da naikoa.

Beste bein luzatuko dot gueichuago neure eskutitza, ta oiñgoagaitik parkatu. Esker andiak zeuri bialduaz gueldituten naz guertu zeure aguin-duetara.

ESKUIKAREA. (3)

ZAINDUKO GAITU

Biotzean sartu jat
Poztasun andia
Bizkaian ipintez
Patrona barria,
Doiak eta birtute
Danen jatorria,
Orain dogu Bizkaian

(2) Lendik neukan ikusi ta irakurrita liburu ori, ta zuk diñozun guztia guichi da bere loikeri ta lotsabagakeriak merezi dabenentzako. Bermiotik kanporako IBAIZABAL-en irakurriak egon eztaitezan esaten «Zer ote-da?» esango dautsegu, erderaz *Pornografia* deitzen jakon guztazko liburu bat dala, ta Bermion besteai gauza onak erakusteko obligaziñoa daukoenak eguitikoa ta agurturikoa, esan deustonoz. Alde batera atsakabetu ninduen liburu orrek, eta bestera poztu nintzan zerbait-gogorturik bere eguitikoa direala gure Euskara maitea, ren arerio edo *enemigo*-rik amurratuonak Bermion. Erdera-zaleak beti loikeria, euskara-zaleak garbitasunera; aolan izan d'itela surrerantzean bere.

(3) Artzizkari jauna, orra paperchu batea nire izena, nor nizan jakin daizun zeuk. Ondo dago, adiskidea; nire aotik ezate jakingo ezor; eta bati izango sara IBAIZABAL-en Eskuikarea.

Zeruko gloria
Zein dan Jesusen Ama
Birgiña Maria

Goiazen Begoñara
Euskaldun antzien
Bizkaiko patronaren
Sariek artsien
Beren maitetasunaz
Bagara eltzien
Gure Amak ez gaitu
Ichiko utzien
Ta era eder oni
Ez ichi galtzien,

Bizi bedi Bizkaia
Ta bere lagunak
Bizi bedi Patrona
Eta Euskaldunak
Pozik igaro gueinkez
Gau eta egunak
Icharoten guretzat
Zaindari aín onak
Bialduko deuskuzan
Zoriontasunak.

Asko dira Euskera
Galtzen dabizanak
Ez dabe jarichiko
Alper dabiz danak
Zeru altuko Jesus
Maitearen Amak
Bizkaiko patronatzat
Aututa dauanak
Zainduko dauz Bizkaia
Eta Euskaldunak.

Alan izan dedilla

PEDRO ENBEITA.

Mujikan.

ASTEKO ALBISTAK

Domekan etorri zirean Begoñara Bermio, Mundaka, Lekeitio, Guernika, ta alde atako beste erri chikiagotatik iru milla arima baiño gueiagorromerian; euren abade ta errejidoreakaz lenengo iru errietakoak.

Eldu zirean Begoñara euskeraz kantaten; emen, eliza aurreko enparantzan egoan altare bat atonduta, eta bertan esan zan Meza issill bat, bitartean berba eguiten eutsela erromesai A. Klemente pasionisteak euskeraz. Eliz-barruan Meza nagusi edo kantaua esan zan, berbaldia A. Baertel-ek eukala (euskeraz onek bere).

Bilboko euskaldun askok igo guenduen ara, gueure anaia ondo etorria emotera, ta guztioz eratu zan Begoñan lagun-talde izugarria.

Egu-erdian zabaldu zirean danak, bakocha bere lekutik, Bilbon, uri oneri euskerazko arnasea emonagaz.

Arraltzadean iruretan euki eben Begoñan errosarioa, ta Ama Birgiñari agur eguitea, ta guero gueienak joan zirean euren errietara.

Bazkal-ostean Bilboko euskaldunen batzokia (batu-tokia), *Centro Vasco*, ichasaldetarrez beterik egoan, bertakoakaz anaitasun aundienean alkar artuta. Euren artean egozan zazpi edo zortzi Lekeitio Orfeoi tarrak, eta kantau ebezan ederto *Vizcainik Bizkaia-ko Arrantzalia, Ilunabarrea, Marichu nora zoaz*, eta *Guernikako Arbola*, azkenengo au kantariak eta entzulak zutunik eta burutsik guengozala. Chalo ugariakaz saritu guenduzan mutillok. Batek deadar eguin eban «Bizi bedi Euskal-lerria», ta biotz-biotzetik erantzun gueutsen danok «Bizi bedi betiko».

Egun eder bat emon euskuen domekan ichasaldeko erromesak, eta eskerrak eurak. Betor orduonean orko aizea onantza, Gaztela aldeko egoaize errearen orde; egoi onek irauten badau luzarochu Euskal-erri guztia igar-igarrik, legorturik, gogorturik ichi bear deusku, eta orduan agur emengo ekandu garbiak, agur berbetea birau-gabea, agur kanta ez-titsuak, agur morrosko sendoak, agur aots edo voz zoliak, agur berba baten euskaldun izate guztia.

— 8 —

JOSSEPA. Ez andria.

AND. BISS. Kontuz joan bada.

JOSSEPA. Bai bai, ario e? (*Joaten da ezkerretik*).

IRUGARREN IRUDIA

III

ON TOMAS ETA ANDRE BISSENTA

(*Elortzen da ezkerretik ondo jantzia, eta bizarrarekin*)

ON TOMAS. Jaunak, ara emen ni, nere errian. Ereñegun etorri guñan Pasaira, Kadiz-tik, eta beriala gure Donostira! Ori zarrara izan det biotzian zubira irichi naizenian! ¡Au erri polita arkitu det!

Amaika urte eguin ditut ia uste ezdala, Donostitik kanpora, zer aguro joaten diran urtiak!

Atzo dala iruritzen zait, emendik Santanderra-ra barkuan *chocho* nebillela, bai, jayek denborak, ayek! bañan bearrak eraguiñ azten du asko. Zeñek esan bear zuben ni *makinista* izango nitzala eta.... ¿zer eguin ote dute nere lagun *Kanikass* eta *Ssabirotak*?..... Guero ere badago denbora aiekin egoteko, nuan orain lenbizi On Juan Mari errejidoriarengana; ura izan det nik lenbiziko beguiratzalle eta laguntzallerik aundiena. Len emen au-

EGUINTZA BAKARRA

Irtezunguian azalea plazacho edo kale kantoi bat kai inguruan; eskubitan (1) barberi edo bizar kentzallé denda eta eskubitara, jankai gauza denda edo komestible denda.

LENBIZIKO IRUDIA

I

(*Andre Bissenta denda aurrean zatarrakin autzak azlinduez*)

AND. BISS. Guezurra dirudi Donostian pasatzen dana. Gueruago eta sselebrekeri gueiago ikusten degu, izan efe, gure eche aurreko kantoia au bezelakorik, ez dago iñon; ez da Paris-en ere.

Len zeladoriak eraman du beso ondolik eldu ta arrastan *Kanikass*, bete betia iguizarajua! pustu pustu eguiña, eta soñeko gorri arrekiñ buya zirudien; eta

(1) Eskubi eskerrak eguitzearenak.

Astelen goizean, zazpiretan, urten eben Bilboko Achuri-tik, aineketa bi (1), bata guipuzkoarra, ta bestea bizkaitarra, Zamudio aldekoa edo chorierritarra beintzat beratu: guipuzkoarren alde egoan dirua, 40 oguerleko 20-rako; onek esan gura dau zer edo zer, au da, ibillatun ederra dala Guipuzkoako gure anaia.

Durangora zein lenago joatea zan posturea; Galdakaotik igaro ziran batera zazpi ta erdietan, beraz lenengo ordu-erdian eguin ebezan 10 kilometro. Zornotzara eldu zirenean guipuzkoarrak lurra jo eban, oiñak anditu jakazalako, ta bertan guelditu bear izan eban; besteak aurrera jarraitu eban, da eldu zan Durangora bederatzi ta bederatzi minutuetan.

Ibilli da beraz, 30 kilometro 2 ordu ta 9 minututan; ia-ia 15 kilometro ordu bakochean. Anka ederrak eta bular ederragoak!

Bilboko Pacho kocherua joian iru zaldizko koche bategaz euren atzetik, eta larri ibilli zala entzun dogu eurai jarraitzeko.

Gueure lagun batek esan deusku, egun atan izan zan egoiaze erre berroa izan ezpalitz, eguraldi presko-ehuagoa egon balitz, bearbada echa-kozala oiñak andituko guipuzkoarrari ta orduan aineketa ori zer ikusi gueiagokoa izango zala, ariñago eguin izango ebela Bilbotik Durangorakoa.

Zarauz-ko adiskide batek esan euskun lengo baten, erri atan dagozala 145 neskazar. Batallor ederra!

Orain jakin nai guenduke zeinbat mutill-zar dagoan bertan. Onek dauke erru guztia, zegaitik besteak ezkonduko litzakez edo ezkonduko egozan oraingo, nogaz euki balebe.

¡Neska koitaduak!... ¡Nora edo zeri beguira zagoze, mutillak? ¡Tontozararak!

(1) Lasterketari, anekinchikari, ibiltari, edo corre-doreak.

Ochandion lengo baten egon zirean adiskide batzuk esan euskuen ango eskola-maisuak esaten ebala: «Alperrik saiatzen naz mutillai irakasten jau damugarria! nik euskeraz jakin ez da nire ikasak erderaz jakin ez da eziñ alkar aditu; gogaikarria da».

Euskalerriko nagusiak, orra zeuen beguiragarria; erdaldun orrek zuek baiño arguiroago ikusten dau emengo eskoletan dagoan sentzunbakotasuna.

ERRENTERIA

IRUNGO EUSKAL-FESTETAN

Pozez ta atseguinez lertzeko zorian dago nere biotza, Irun-go erri politan ikusitako euskal-festa ederren merioz.

Ez det esan nai aben gañean ezer ere, zergatik nere luma kamutsa da ortarako, ta uste detalako izango dala norbait, berak bakarrik dakien bezela eguingo duana IBAIZABAL-en orrietan festa oien azaldea merezi duten gaian.

Bakar bakarrik errenklara abetan nai det esan zeñen goian guelditu dan gure erri maitearen izena.

Danbolin jotzalleak akullatu nituen orain guei guchi dala joan zitezen bilkidara, eta gaur ez daukat batera damurik, bada zortzikoan irabazi dute lenengo saria, eta arin-arinian aipamen onrragarria.

Orfeoia irabazi ditu beste bi sari, ederki kantatuta, bada jende guztia arriturik guelditu zan ikusirik, oguei ta amabi lagun gaztek, lanean egu-

nero gogor aritzen diranak berentzat eta beren familiarentzat oguia irabazteko, eguin dituzten mirariakin.

Chirrita ta Tellegui-chiki bersolariak ere sarituak izandu dira eta azkenik irakurleak dakien bezela, izkribatzallen indar-neurtzean Ramon Illarramendi, Juan Ignazio Uranga eta au izkribatzen duenak irabazi dituzte, lenbizikoak bi aldeera, bigarrenak aipamen onrragarri bat, eta azkenekoak sari bat eta bi aldeera.

Nere lagun aipatutako denari ematen diet pozerazkida edo enhorabuena beren aleguñakin erria orren leku goian utzi dutelako eta erregutzen diotek jarrai dezatela aurrera ere bide orretatik, datozten Euskal-festetan ere, ori bera guertatu dedin, eta esan dezan mundu guziak gure erri maitearengatik gaur diona: Amabi sari, chiki ta aundi, sartu diran erriargatik esan litekela benetan languillea ta euskalzalea dala.

¡Aurrera mutillak beti, bidean guelditu gabe, goitalechatu dezagun Euskalerria!

ENRIKE ELIZECHEA.

IGARKIZUNAK

Fielguelan:

Fielak.—¿Zeinbat urte dozuz, Praisku?

Praiskuk.—Nire aitak daukezana- ren irurena ($\frac{1}{3}$), ta sei gueiago.

—¿Ta zure aitak zeinbat?

—Bion artean 98 urte.

—¡Guerol! ez ibilli emen chanche-

tan... esazu artez itandu deusdarena... osterantzean... ¡jum! kontuz nigaz.

—¿Zer chancha ta zer?.. ¿zeiteutsut esan ba naikoa igarteko zeinbat urte daukaguzan aitak eta biok? ¿Zelango alkatea da beran? ¿Abuaziltzarako eteda gauza guero?

—¡Milla ta bosteun demontre ta erdi! ¿Ori bere bai? Nire *autoridadeari basakato* bat eguin deusazu, ta barriketa guichigaz kartzelara agudo.

Ta an dago Praisku. Igarri daiguzan beren ta bere aitaren usteak, eta bialdu ainbat ariñen alkate edo fiel jaunagana, azkatu daian.

ROLDOR.

Lengo astekoaren erabaguia: 9 mutill ta 5 neska.

Bialdu deuskue: Bilboko F. Ibarluzeak, Donostiako Jose Miguel Azkuek, Bergarako Gregorio Sasietak, eta Logroño-tik Dionisio R-k.

Azkenengo gueian Oirenpak ipinten ebana erratuta egoan; berak bialdu euskun eskutitz bat ez ipinteko alan, baiña bariku edo ostiralean etorri jakun, da ezin izan guenduen zuzendu. Egun bat aurreratuteko, eguzkiaren ibilleraren kontra ezta joan bear, ezpada ibillera orren alde, zein da Elkano Guetaritara ta bere lagunak joan zirean leguez, sartalderantz edo Occidente aldera, ludi edo munduari bira emotera.

LA EDITORIAL VIECOTWA zeretxe moldagutzaan
Gran Via, 26 eta Ledesma, 15

— 6 —

zergatik eraman dutela uste dezute? ezer ezen gatik!

San Bizente aldera damacho bat zizuan, eta nonbait iria dala iruritu zaio edo pentsatu du, eta bere boina ezkerrez artu ta *¡zart!* eguindionian!... ¡bere aurrian erori da! Dama zarra ikaratu eguñ da, bañan orduan *Kanikass* aieha ta esan dio bere totel ta guzi: «*Pásele uste le bien, hasta se vé*»; orduan zeladore erdaldunak esan dio: «*Pensabas hacer el quiebro? pues has hecho quiebra*», eta eraman du berekiñ! Ori ez da beñepiñ pekatu aundia guizona orla eramateko. Alde batera ondo eguñ zaio; euskeraz esan besterik etzuben, orla gosso ta legun: *Bijua gndoch*; edo bestela berriz *Ario ene*; bañan bere mingaiñ totelakin *tilili patala* chirristatu eguin da! Bañan guisara jo orrek oiek mokolluak arrapatzen ditu! Esnaola-ri parrokia kendu bear dio.

Len etzan orla Donostia; anaitasun gueiago zegoan zar ta gazte, aberatz ta arrote; eta edozer festa eguiten zan onenbeste zeladore gabe, bañan orain edozer gauzagatik *multa*. Len pezeta bat atera diote aurreko andre Manuelari bere aur bi urtekuak zera.... eguin dubelako, bal-koitik.... chokolade piska bat issuri zaio-lako aberatz baten burura.

Ara badator zeladoria, nuan dendara. (*Pasatzen da zeladoria batetik bestera*).

— 7 —

BIGARREN IRUDIA

II

ANDRE BISSENTA ETA JOSSEPACHO

JOSSEPA. Andre Bissenta; amak esan dit ez beti piskaka ibiltziagatik emateko errial baten kafia eta iru zakur aundiren azukria, eta neurri ona emateko, berak dirua ekarriko dubela.

AND. BISS. Zer da, Jossepacho, kanpotarrak?

JOSSEPA. Bai andria, Madriltarrak etorri zaizkigu bañuak artzera.

AND. BISS. Eta nonguak dira?

JOSSEPA. Zaragozakuak.

AND. BISS. Ongui Jossepacho, tori; besterik eser biar al dezuz?

JOSSEPA. Bai, esan dit emateko kandela autza.

AND. BISS. ¿Kandela autza? ¿Kanela esango zizun!

JOSSEPA. Bai, ingurduari gañera botatzeko esne-arrosa bezela, eta kandela pistutzen dan bat.

AND. BISS. ¿Ez aldezu argui elektrikorik?

JOSSEPA. Bai, bañan gabez itzalia egoten da.

AND. BISS. ¿Eta egunaz?

JOSSEPA. Egundaz beñere ez dute pistutzen; nik uste det ez diotela *kuerdik* ematen.

AND. BISS. Tori, tori, ¿eta besterik?

JOSSEPA. Posporo kaja bat, luz eletrika pistutzeko.

AND. BISS. ¿Gueiago ezer?